

**YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu neljäs jaosto)**

4 päivänä heinäkuuta 2002 *

Asiassa T-340/99,

Arne Mathisen AS, kotipaikka Værøy (Norja), edustajanaan asianajaja
S. Knudtzon, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään S. Marquardt, avustajanaan asian-
ajaja G. Berrisch, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jota tukee

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja S. Meany, pro-
sessiosoite Luxemburgissa,

väliintulijana,

jossa kantaja vaatii toisaalta lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyt-
töönnotosta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa annetun ase-
tuksen (EY) N:o 772/1999 muuttamisesta 27 päivänä elokuuta 1999 annetun
neuvoston asetuksen (EY) N:o 1895/1999 (EYVL L 233, s. 1) kumoamista ja
toisaalta korvausta asetuksen antamisen johdosta sille aiheutuneesta vahingosta,

**EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN** (laajennettu neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Vilaras sekä tuomarit V. Tiili,
J. Pirrung, P. Mengozzi, A. W. H. Meij,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.1.2002 pidetyssä suullisessa
käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Oikeussäännöt ja tosiseikat

- 1 Arne Mathisen AS (jäljempänä kantaja) on Norjan oikeuden mukaan perustettu, viljellyn merilohen myyntiin erikoistunut yritys. Sen toimittajiin kuuluu samoin Norjan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Ex-com AS (jäljempänä Ex-com), joka on Tanskan oikeuden mukaan perustetun Tomex Danmark AS:n (jäljempänä Tomex) tytäryhtiö; Tomex on itsenäinen lohen tuontia yhteisön markkinoille harjoittava yhtiö ja kantajan ainoa asiakas yhteisössä.
- 2 Tosiseikkojen tapahtumahetkellä kolmen edellä mainitun yhtiön välisten kauppasuhteiden perustana oli tiettyyn kompensatiojärjestelmään perustunut kolmenvälinen sopimus. Kantaja hankki suurimman osan merilohista Ex-comilta ja myi ne eteenpäin Tomexille. Kantaja ei kuitenkaan maksanut ostoistaan suoraan Ex-comille. Nämä maksut Ex-comille suoritti Tomex. Kantaja taas ei saanut Tomexille osoittamiensa vientilaskujen kokonaissummaa itselleen vaan ainoastaan kokonaissumman ja Ex-comin kantajalle osoitettujen laskujen välisen summan.

- 3 Scottish Salmon Growers' Association Ltd ja Shetland Salmon Farmers' Association jättivät heinäkuussa 1996 jäsentensä nimissä komissiolle valituksen, minkä seurauksena komissio antoi 31.8.1996 kaksi erillistä ilmoitusta Norjasta peräisin olevien viljeltyjen merilohien tuontia koskevan polkumyynnin vastaisen menettelyn aloittamisesta (EYVL C 253, s. 18 ja 20).

- 4 Etsittyään ja varmistettuaan kaikki lopullisten johtopäätösten kannalta tarpeellisia pitämänsä tiedot komissio totesi, että oli tarpeen ottaa käyttöön polkumyynnin ja tukien vastaisia toimenpiteitä ilmoitetuista polkumyynti- ja tukitoimista aiheutuneiden vahingollisten vaikutusten poistamiseksi.

- 5 Näiden tapahtumien seurauksena Norjan hallitus ja komissio tekivät 2.6.1997 sopimuksen Norjasta peräisin olevan lohen viennistä Euroopan yhteisöön ajanjaksona 1.7.1997—30.6.2002 (jäljempänä lohenvientisopimus), jonka avulla pyrittiin välttämään Norjasta peräisin olevan lohen yhteisöön suunnatun viennin yhteydessä myönnettyjen tukien vahingolliset vaikutukset. Norjan viranomaiset suostuivat toteuttamaan lohenvientisopimuksen yhteydessä erilaisia toimenpiteitä, joita olivat esimerkiksi yhteisöön suunnattua vientiä koskevan vähimmäishinnan määrittäminen ja tullien määrääminen viejille, jotka eivät anna komissiolle sitoumusta kyseisten vähimmäishintojen noudattamisesta (lohenvientisopimuksen 3 kohta), sekä yhteisöön suunnatussa viennissä sovellettavia ohjeellisia enimmäismääriä koskeva järjestelmä (lohenvientisopimuksen 2 kohta).

- 6 Useat norjalaiset lohenvientiä harjoittavat toimijat, joihin kantajakin kuuluu, esittivät komissiolle sitoumusehdotuksen lohenvientisopimuksen 3 kohdan täytäntöönpanon yhteydessä sekä polkumyynnillä muista kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista tapahtuvalta tuonnilta suojautumista 22 päivänä joulukuuta

1995 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 384/96 (EYVL L 56, s. 1; jäljempänä polkumyyntiä koskeva perusasetus tai asetus N:o 384/96) 8 artiklan ja muista kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista tapahtuvalta tuetulta tuonnilta suojautumisesta 22 päivänä joulukuuta 1994 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3284/94 (EYVL L 349, s. 22) 10 artiklan mukaisesti.

- 7 Viejät sitoutuivat etenkin siihen, että viljellyn merilohen neljännesvuosittain laskettu keskimääräinen myyntihinta, jota kukin viejä sovelsi ensimmäiseen etuyhteydettömään asiakkaaseensa yhteisössä, ei alittanut tiettyjä sellaisia vähimmäishintoja, jotka oli vahvistettu kalan kulloisenkin jalostusvaiheen mukaan (jäljempänä vähimmäishinnat tai viennin vähimmäishinnat)(sitoumuksen C.3 artikla), ja että kunkin yksittäisen liiketoimen hinta ei ollut vähemmän kuin 85 prosenttia kyseisestä vähimmäishinnasta tai poikkeustapauksissa ja vastaavasti tietyn neljännesvuoden aikana enintään 2 prosenttia kunkin viejän kokonaismyynnistä ensimmäiselle etuyhteydettömälle asiakkaalle yhteisössä edellisen neljännesvuoden aikana (sitoumuksen C.4 artikla). Kyseiset viejät sitoutuivat lisäksi ilmoittamaan kunkin neljännesvuoden osalta komissiolle vaadittuja teknisiä yksityiskohtia noudattaen kaikki viljellyn merilohen myynnit ensimmäiselle etuyhteydettömälle asiakkaalle yhteisössä sekä tekemään komission kanssa yhteistyötä toimittamalla sille kaikki tämän tarpeelliseksi katsomat tiedot sitoumuksen noudattamisesta huolehtimiseksi (sitoumuksen E.10 ja E.11 artikla).
- 8 Sitoumuksen D.8 artiklan mukaan kukin norjalainen viejä, jota asia koskee, sitoutuu lisäksi olemaan kiertämättä sitoumuksen ehtoja

”— etuyhteydettömien asiakkaidensa kanssa yhteisössä tekemillään kompensatioon perustuvilla sopimuksilla muiden tuotteiden myynnistä tai tuotteen myynnistä yhteisön ulkopuolisille alueille;

— harhaanjohtavilla ilmoituksilla tai kertomuksilla myydyn tuotteen laadusta, tyypistä tai alkuperästä taikka viejän henkilöllisyydestä;

— millään muulla tavoin”.

9 Lisäksi sitoumuksen F.12 ja F.14 artikla kuuluvat seuraavasti:

”12. Yhtiö sitoutuu kuulemaan Euroopan komissiota joko omasta aloitteestaan tai komission aloitteesta kaikkien sellaisten vaikeuksien osalta, joita saattaa ilmetä tämän sitoumuksen tulkinnan tai soveltamisen yhteydessä.

13. — — .

14. Yhtiö on myös tietoinen siitä, että

— sitoumuksen kiertäminen tai sitoumuksen valvomista varten komission kanssa tehtävän yhteistyön laiminlyönti tulkitaan sitoumuksen rikkomiseksi. Tähän sisältyy myös [E.]10 artiklan nojalla edellytetyn neljännesvuosittaisen kertomuksen toimittamatta jättäminen säädetyssä määräajassa ilman pakottavaa estettä;

- — — asetuksen N:o 384/96 8 artiklan 10 kohdan ja — — asetuksen N:o 3284/94 10 artiklan 10 kohdan mukaan kuulemisen jälkeen voidaan ottaa käyttöön väliaikaisia polkumyyntitulleja ja tukien vastaisia tullee parhaiden käytettävissä olevien tietojen perusteella, jos Euroopan yhteisöjen komissiolla on syytä uskoa, että sitoumusta on rikottu;

- — — asetuksen N:o 384/96 8 artiklan 9 kohdan ja — — asetuksen N:o 3284/94 10 artiklan 9 kohdan mukaan jos sitoumusta rikotaan taikka yhtiö tai Euroopan komissio peruuttaa sen lopullisia polkumyynti- ja tasotulleja, voidaan ottaa käyttöön sitoumukseen johtaneessa tutkimuksessa vahvistettujen seikkojen perusteella, sillä edellytyksellä, että kyseinen tutkimus on päätetty polkumyyntiä, tukia ja vahinkoa koskevaan lopulliseen määritykseen ja että kyseisellä yhtiöllä on ollut mahdollisuus esittää huomautuksiaan.”

- 10 Sitoumus tulee sen G.17 artiklan mukaan voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona sitoumuksen hyväksymistä koskeva komission päätös julkaistaan Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä. Samassa artiklassa todetaan seuraavaa:

”Kuitenkin velvollisuus noudattaa vähimmäishintaa — — koskee kunkin yhtiön sellaisia myyntejä ensimmäiselle etuyhteydettömälle asiakkaalleen yhteisössä, joista laskutetaan 1.7.1997 lukien. Yhtiön on toimitettava ensimmäinen neljännesvuosikertomuksensa [E.]10 artiklan mukaan ajanjaksolta 1.7.—30.9.1997 komissiolle viimeistään 31.10.1997.”

- 11 Komissio hyväksyi Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuontia koskevien polkumyynnin ja tuen vastaisten menettelyjen yhteydessä esitettyjen sitoumusten hyväksymisestä 26 päivänä syyskuuta 1997 tekemällään päätöksellä 97/634/EY (EYVL L 267, s. 81) sitoumukset, jotka joukko näiden tuotteiden norjalaisia viejiä kantaja mukaan lukien oli esittänyt. Näiden viejien osalta lopetettiin polkumyyntiä koskevat ja tukien vastaiset tutkimukset.
- 12 Neuvosto hyväksyi samana päivänä asetuksen N:o 1890/97 Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuontia koskevan lopullisen polkumyöntitullin käyttöön ottamisesta (EYVL L 267, s. 1) sekä asetuksen N:o 1891/97 lopullisen tasoitustullin käyttöönotosta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa (EYVL L 267, s. 19). Kummankin näiden asetuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan tullista vapautettiin Norjasta peräisin oleva viljelty merilohi, jonka vientiä harjoittivat sellaiset yhtiöt, kantaja mukaan lukien, jotka olivat esittäneet komissiolle tämän myöhemmin hyväksymät sitoumukset. Kyseisten tullien rakennetta arvioitiin myöhemmin uudelleen, minkä seurauksena kyseiset kaksi asetusta korvattiin lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöönotosta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa ja asetusten (EY) N:o 1890/97 ja (EY) N:o 1891/97 kumoamisesta 30 päivänä maaliskuuta 1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 772/1999 (EYVL L 101, s. 1).
- 13 Koska komissio katsoi, että jotkin norjalaiset viejät eivät noudattaneet sen päätöksellä 97/634/EY hyväksymiä sitoumuksia, se antoi 13.1.1999 asetuksen N:o 82/1999 väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöön ottamisesta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tietyssä tuonnissa ja päätöksen 97/634/EY muuttamisesta (EYVL L 8, s. 8). Tämä asetus annettiin asetuksen N:o 384/96 8 artiklan 10 kohdan sekä muista kuin Euroopan yhteisön jäsenvaltioista tapahtuvalta tuetulta tuonnilta suojautumisesta 6 päivänä lokakuuta 1997 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2026/97 (EYVL L 288, s. 1; jäljempänä asetus N:o 2026/97 tai tukia koskeva perusasetus) 13 artiklan 10 kohdan nojalla; jälkimmäisellä asetuksella korvattiin asetus N:o 3284/94.

- 14 Komissio totesi samaan aikaan, että tiettyjen norjalaisten viejien liiketavat, joita noudatettiin "kaupalliseksi kolmikantasopimukseksi" kutsutun sopimuksen perusteella, olivat syynä yhteisön lohimarkkinoiden hintojen jyrkkään laskuun ja että näin menetellen kyseiset viejät kiersivät sitoumustaan noudattaa neljännesvuosittaista keskihintaa, joka oli vähintään sitoumuksen C.3 artiklassa vahvistettu vähimmäismääräinen vientihinta. Tästä syystä komissio teki sitoumuksen D.8 artiklan kolmanteen luetelmakohtaan 28.11.1998 seuraavan muutoksen:

"Tältä osin

- a) jos tämän sitoumuksen soveltamisalaan kuuluvalla Norjassa toimivalle viejällä saa minkä tahansa myyntisuorituksen muusta lähteestä kuin

i) maataloustuottajilta tai maatalousosuuskunnilta,

ii) sellaisilta jalostajilta, jotka ovat riippumattomia kaikista yhteisössä toimivista yrityksistä ja jotka tekevät hankintansa yksinomaan maataloustuottajilta tai maatalousosuuskunnilta taikka tämän sitoumuksen soveltamisalaan kuuluvilta viejiltä,

iii) muulta viejältä, jota sitoumus koskee

komissio katsoo, ettei sitoumusta voida soveltaa ja peruuttaa hyväksyntänsä;

b) jos yhteisöön sijoittautunut maahantuoja myy jonkin tuotteen, joka on peräisin joltain muulta yritykseltä kuin Norjassa toimivalta, siihen etuyhteydessä olevalta ja tämän sitoumuksen soveltamisalaan kuuluvalta viejältä, maahantuoja noudattaa kaikkien liiketoimiensa yhteydessä yhteisössä vähimmäishintaa. Tässä tilanteessa ei sovelleta myyntien neljännesvuositaita keskiarvoa eikä 85 prosentin sääntöä. Komissio pitää tällöin sitä, että kutakin yksittäistä liiketoimea, jonka kyseinen viejä suorittaa etuyhteydetömän asiakkaan kanssa yhteisössä vähimmäishintaa alhaisempaan hintaan, sitoumuksen rikkomisena ja peruuttaa näin ollen hyväksyntänsä.”

15 Tätä muutosta sovellettiin kaikkiin lohenviejien ensimmäiselle etuyhteydetömälle asiakkaalleen yhteisössä suorittamiin myynteihin, joista laskutettiin 1.12.1998 alkaen.

16 Komissio antoi 29.4.1999 asetuksen N:o 929/1999 väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöön ottamisesta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa annetun komission asetuksen (EY) N:o 82/1999 muuttamisesta, päätöksen 97/634/EY muuttamisesta ja asetuksen N:o 772/1999 muuttamisesta (EYVL L 115, s. 13). Asetuksen N:o 929/1999 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa otetaan käyttöön väliaikaiset tasoitus- ja polkumyyntitullit Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa, neljän sellaisen lohta vievän yrityksen osalta, joihin kantaja kuuluu ja jotka komission mukaan ovat rikkoneet myös komission alun perin päätöksellään 97/634/EY hyväksymää sitoumusta.

17 Komission tämän jälkeen suorittaman tutkimuksen perusteella todettiin, että asetuksessa N:o 929/1999 tarkoitetuista neljästä yrityksestä kolme, kantaja mukaan luettuna, oli rikkonut sitoumuksensa. Komissio katsoi muun muassa, että kantajan esittämät perättäiset neljännesvuosikertomukset, jotka koskivat

viittä kertomusjaksoa vuoden 1997 heinäkuusta vuoden 1998 marraskuuhun, eivät olleet luotettavia, koska niistä ei käynyt ilmi kantajan, Ex-comin ja Tomexin välisen sen menettelyn todellinen luonne, jossa maksu suoritetaan liiketoimen kompensatiolla, eikä se seikka, että kyseiset kaksi yhtiötä olivat toisiinsa nähden etuyhteydessä. Lisäksi kantajan katsottiin johtaneen komissiota harhaan siltä osin kuin oli kyse kantajan tosiasiallisesta toiminnasta viejänä ja sen käytännön mahdollisuuksista noudattaa vientiä koskevasta vähimmäishinnasta antamaansa sitoumusta, kun otetaan huomioon, että kassavirrat kyseisten kolmen yhtiön välillä eivät kuvastaneet osto- ja myyntilaskuja.

- 18 Komissio antoi tällä perusteella 23.8.1999 asetuksen (EY) N:o 1826/1999 väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöön ottamisesta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa annetun asetuksen (EY) N:o 929/1999 muuttamisesta, kyseisen lohen tuontia koskevien väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöönotosta tiettyjen viejien osalta, päätöksen 97/634/EY muuttamisesta ja asetuksen N:o 772/1999 muuttamisesta (EYVL L 223, s. 3). Komissio esitti samanaikaisesti ehdotuksen neuvoston asetukseksi lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöön ottamisesta kolmea edellä mainittua yritystä vastaan.
- 19 Neuvosto antoi näin ollen 27.8.1999 asetuksen (EY) N:o 1895/1999 lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöönotosta Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa annetun asetuksen (EY) N:o 772/1999 muuttamisesta (EYVL L 233, s. 1; jäljempänä riidanalainen asetus). Riidanalaisen asetuksen 1 artiklan sekä asetuksen liitteiden I ja II mukaan kyseiset kolme yritystä, kantaja mukaan lukien, on poistettu lopullisista polkumyynti- ja tasoitustulleista vapautettuja yrityksiä koskevasta luettelosta ja kirjattu luetteloon, jossa oleviin yrityksiin sovelletaan näitä tulleja. Lisäksi saman asetuksen 2 artiklassa säädetään, että muun muassa kantajan viemän Norjasta peräisin olevan viljellyn merilohen tuonnissa asetuksella N:o 929/1999 käyttöön otettujen väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien vakuutena olevat määrät kannetaan lopullisesti.

Oikeudenkäyntimenettely

- 20 Kantaja nosti tämän kanteen yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 1.12.1999 jättämälläään kannekirjelmällä.
- 21 Komissio toimitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 19.6.2000 väliintulohakemuksen, jossa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen neuvoston vaatimuksia.
- 22 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun ensimmäisen jaoston puheenjohtaja hyväksyi väliintulohakemuksen 11.9.2000 antamallaan määräyksellä.
- 23 Väliintulija ilmoitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 5.10.2000 jättämälläään kirjeellä, ettei se esittänyt kirjallisia huomautuksia.
- 24 Esittelevä tuomari määrättiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen 20.9.2001 tekemällä päätöksellä laajennettuun neljänteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi tämä asia sen vuoksi siirrettiin.

- 25 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu neljäs jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn sekä ryhtyä prosessinjohtotoimenpiteisiin pyytämällä neuvostoa esittämään tiettyjä asiakirjoja ja vastaamaan kirjalliseen kysymykseen. Neuvosto vastasi pyyntöön asetetun määräajan kuluessa.
- 26 Osapuolten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 24.1.2002 pidetyssä istunnossa.
- 27 Istunnossa neuvoston asiamies jätti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle ja toimitti muille osapuolille neljä asiakirjaa, jotka sisälsivät skemaattisen selvityksen joistakin lausumassa käytetyistä esimerkeistä, kuvataakseen kantajan ja sen kauppakumppanien Tomexin ja Ex-comin keskinäistä liiketapaa. Kantajan edustaja vastusti asiakirjojen sisällyttämistä asiakirja-aineistoon.
- 28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaaja ilmoitti 28.1.2002 päivätyllä kirjeellään osapuolille laajennetun neljännen jaoston puheenjohtajan päätöksestä sisällyttää kyseiset asiakirjat asiakirja-aineistoon, koska kyse ei ollut uudesta näytöstä vaan pelkästään neuvoston asiamiehen lausuman aikana käytettyjen ilmaisujen kuvaamisesta.

Asianosaisten vaatimukset

- 29 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen asetuksen siltä osin kuin se koskee kantajaa

- velvoittaa neuvoston suorittamaan korvausta riidanalaisen asetuksen antamisesta aiheutuneesta vahingosta 12 prosentin vuosittaisine korkoineen
- velvoittaa neuvoston korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

30 Neuvosto vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kumoamisvaatimuksen perusteettomana
- jättää vahingonkorvausvaatimuksen tutkimatta ja toissijaisesti hylkää sen perusteettomana
- velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Kumoamiskanne

- 31 Kantaja esittää kumoamisvaatimuksensa tueksi kaksi kanneperustetta, joista toinen koskee neuvoston ilmeistä arviointivirhettä ja toinen suhteellisuusperiaatteen loukkaamista.

Ensimmäinen, ilmeisen arviointivirheen olemassaoloa koskeva kanneperuste

- 32 Tämä kanneperuste jakautuu kolmeen eri osaan, joista ensimmäisen mukaan kantajan 1.12.1998 saakka noudattama kolmenvälinen liiketapa ei kuulunut alkuperäisen sitoumuksen piiriin; toiseksi kantaja väittää, ettei kantaja ollut rikkonut tai kiertänyt sitoumusta määrittäessään viennin vähimmäishintaa ja kolmanneksi kantaja vetoaa siihen, ettei se ole laiminlyönyt yhteistyövelvollisuuttaan komissioon nähden sitoumuksen seurannan osalta.

Kanneperusteen ensimmäinen osa, jonka yhteydessä kantaja väittää, ettei sen noudattama liiketapa kuulunut alkuperäisen sitoumuksen piiriin

— Osapuolten väitteet ja niiden perustelut

- 33 Kantaja katsoo, ettei sen noudattama liiketapa kuulunut sitoumuksen piiriin ennen kuin komissio muutti sitoumuksen D.8 artiklaa 1.12.1998. Jos näin ei olisi ollut, komissiolla ei olisi ollut mitään syytä muuttaa sitoumusta ja kieltää tiettyä sitoumuksen kiertämismuotoa 1.12.1998 alkaen.

- 34 Neuvosto taas väittää päin vastoin, että kantajan noudattama liiketapa kuului jo alkuperäisen sitoumuksen soveltamisalaan. Se toteaa, että 28.11.1998 tehdyllä sitoumuksen D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan muutoksella ei missään tapauksessa muutettu sitoumuksen sisältöä tai tavoitetta sellaisenaan. Muutoksella pyrittiin neuvoston mukaan vain helpottamaan koko sitoumusjärjestelmän tehokasta soveltamista sekä varmistamaan, että sen soveltaminen oli tehokasta, sen jälkeen, kun eräät sitoumuksen tehneet viejät olivat alkaneet noudattaa liiketapoja, joihin osallistuu myös toimijoita, jotka eivät ole velvollisia noudattamaan sitoumusta ja jotka eivät ole komission valvontavallan alaisia.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 35 Sitoumuksen alkuperäisen D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan mukaan siinä kiellettyä sitoumuksen kiertämisenä pidettiin kaikkia liiketapoja, joilla ei noudatettu viennin vähimmäishintaa koskevaa velvollisuutta tai huolehdittu tehokkaasti kyseisen velvollisuuden täyttymisestä, niiden muodosta riippumatta.
- 36 Se seikka, että sitoumuksen alkuperäisen D.8 artiklan sanamuodossa ei nimenomaisesti viitattu kantajan toteuttaman kaltaisiin kolmenvälisiin liiketapoihin, ei näin ollen mitenkään tarkoita, etteikö tällainen toiminta olisi kuulunut sitoumuksen soveltamisalaan.
- 37 Tältä osin on täsmennettävä, että ratkaisevana arviointiperusteena ei ole se, onko tällaisia liiketapoja sitoumuksessa nimenomaisesti pidetty erityisenä kiertämisen muotona, vaan on selvitettävä, onko tietty, vaikkakin nimenomaisesti mainitse-

matta jäänyt liiketapa sellainen, että sillä rikotaan tai kierretään kyseistä sitoumusta. Sama liiketapa voi toteuttamisolosuhteistaan riippuen aiheuttaa edellä tarkoitetun viennin vähimmäishintaa koskevan sitoumuksen rikkomisen tai kiertämisen tai olla saman sitoumuksen mukainen.

- 38 Vaikka sitä paitsi alkuperäisen sitoumuksen D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan ulottuvuus olisikin ollut epäselvä kantajalle, tämän olisi sitoumuksen F.12 artiklan mukaan pitänyt saattaa asia komission käsiteltäväksi kaikkien kyseisen määräyksen tulkintaa ja soveltamista koskevien epäselvyyksien poistamiseksi.
- 39 Toisin kuin kantaja katsoo, näitä päätelmiä ei voida riitauttaa toteamalla, että uuden, 1.12.1998 tai sen jälkeen laskutettuihin lohenvienteihin sovellettavan sitoumuksen D.8 artiklan kolmannessa luetelmakohdassa luetellaan tiettyjä sitoumuksenkiertämismuotoja ja että tässä yhteydessä mainitaan kantajan noudattaman kaltainen kolmenvälinen liiketapa, jota ei ollut nimenomaisesti mainittu kyseisen artiklan alkuperäisessä muodossa.
- 40 Sitoumuksen uuden D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan tämänkaltaisen tulkinta ei ole yhdenmukainen sitoumuksen kokonaistavoitteen kanssa eikä se myöskään ole sopusoinnussa viennin vähimmäishinnan noudattamisen tehokasta varmistamista koskevan velvollisuuden kanssa, johon kantaja on sitoutunut alusta alkaen.
- 41 Edellä mainitulla muutetulla D.8 artiklan kolmannella luetelmakohdalla on tarkoitus toisaalta selventää ja täsmentää alkuperäisen sitoumuksen ulottuvuutta tiettyjen sellaisten laittomien menettelytapojen osalta, joita jotkin viejät ovat toteuttaneet sen jälkeen, kun komissio oli päätöksessään 97/634/EY hyväksynyt

niiden sitoumuksen, ja toisaalta sillä pyritään huolehtimaan sitoumusjärjestelmän tehokkaasta seurannasta, järjestelmän piiriin kuuluvien viejien huomattava lukumäärä huomioon ottaen, sekä ylläpitämään järjestelmää kaikkien siihen kuuluvien osapuolten etujen mukaisesti, sen sijaan, että järjestelmä jouduttaisiin lopettamaan tällaisten menettelytapojen toteuttamisen vuoksi. Tästä syystä muutetussa D.8 artiklan kolmannessa luetelmakohdassa täsmennetään, että tällaisten menettelytapojen toteuttamisen seurauksena on, ettei sitoumusta enää sovelleta ja että komissio peruuttaa välittömästi hyväksyntänsä.

- 42 Sitoumuksen D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan uusi versio ei merkitse sitä, että kantajan noudattaman riidanalaisen kolmenvälisen liiketavan kaltainen liiketapa, joka on otettu käyttöön ennen kyseisen määräyksen voimaantuloa, on suojassa kaikilta seuraamuksilta, jos viejä liiketavan johdosta laiminlyö velvollisuutensa noudattaa viennin vähimmäishintaa tai kun liiketavan yhteydessä ei voida taata, että kyseistä velvollisuutta tosiasiallisesti noudatetaan, tai kun velvollisuuden tosiasiallista noudattamista ei voida seurata. Toisenlainen tulkinta olisi vastoin D.8 artiklan kolmatta luetelmakohtaa, jonka alkuperäinen sanamuoto — ”jollain muulla tavoin” —, oli ulottuvuudeltaan yleinen ja poistaisi määräykseltä sen tehokkaan vaikutuksen.

- 43 Näin ollen kantaja ei voi vedota minkäänlaiseen vastakohtaispäätelmään siitä syystä, että sitoumuksen muutosta on sovellettu 1.12.1998 ja sen jälkeen laskutettuun lohenvientiin. Edellä 41 kohdassa jo esitettyjen syiden lisäksi voidaan vielä todeta, että päivämäärän vahvistaminen muutoksen voimaantulolle johtuu myös siitä, että sitoumuksen C.3 artiklan mukaista, keskimääraistä neljännesvuosittaista vientihintaa koskevaa sääntöä ja sitoumuksen C.4 artiklan mukaista 85 prosentin sääntöä (ks. edellä 7 kohta) ei enää sovelleta muutetun D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan b alakohdassa tarkoitetuissa tapauksissa.

- 44 Edellä esitetyn perusteella kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

Kanneperusteen toinen osa, jonka mukaan kantaja ei ole rikkonut eikä kiertänyt sitoumusta

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 45 Kantaja väittää ensinnäkin, ettei kauppasopimusta Ex-comin ja Tomexin kanssa ollut tehty sitoumuksen kiertämiseksi. Tästä on kantajan mukaan osoituksena, että kantajan kauppasuhteet Tomexiin ovat alkaneet jo vuonna 1990. Lisäksi Ex-comin kantajalle osoittamasta, 30.4.1997 päivätystä laskusta käy ilmi, että kantaja on alkanut hankkia lohta Ex-comilta huhtikuussa 1997 eli ennen sitoumuksen voimaantulopäivämäärää 1.7.1997. Kyseessä olevan kaltaisen kauppasopimuksen tekeminen vastaa sitä paitsi kaikkiin vastikkeellisiin liiketoimiin sisältyvää tavoitetta vähentää kassavarojen tarvetta sekä liiketoimista aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi laittomaksi väitetty liiketapa on koskenut ainoastaan rajallista osaa kantajan kokonaisviennin määrästä, sillä se on liittynyt ainoastaan Tomexille myytävään loheen, jota kantaja on ostanut Ex-comilta, ja tämä on vain yksi kantajan toissijaisista tavarantoimittajista.
- 46 Kantaja väittää lisäksi, ettei se ole toiminut pelkkänä välittäjänä Tomexin ja Ex-comin välillä.
- 47 Toisin kuin komissio toteaa asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 19 ja 25 perustelukappaleessa, norjalaisen tilintarkastusyhtiön Norauditin 30.7.1999 päivätystä kirjeestä käy ilmi, että kantajan Ex-comilta ostaman lohen myynnistä Tomexille on tosiasiallisesti ja täysimääräisesti suoritettu kaikki summat.

- 48 Kantaja pitää myös virheellisenä asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 26 perustelukappaleessa esitettyä komission arviota, jonka mukaan kantaja ei mitenkään pystynyt vaikuttamaan hinnan keskeisiin rakenneosiin. Pelkästään se seikka, että kantaja on tiennyt Tomexin ja Ex-comin välisestä etuyhteydestä, ei kantajan mukaan mitenkään voi tarkoittaa, että kantajan on myös pitänyt tietää, että näiden kahden yhtiön väliset hinnat ja kassavirrat olivat vain nimellisiä ja että tosiasiaassa kyse oli ainoastaan näiden toisiinsa etuyhteydessä olleiden osapuolten välisistä siirtohinnoista. Kantajalla ei ollut mitään syytä epäillä Ex-comin toimittamia tietoja, jotka koskivat Tomexin kanssa toteutettuja järjestelyjä ja joiden perusteella tilintarkastus oli suoritettu ja kantaja oli laatinut ja toimittanut komissiolle kertomuksensa.
- 49 Kantajan mukaan komissio ei ole myöskään perustellut väitteitään kassavirran nimellisyydestä ja riittävien varainsiirtojen puuttumisesta Tomexin ja Ex-comin välillä. Kantaja huomauttaa tässä yhteydessä, että komissio ei ollut Tomexin toimitiloissa tehdyn tarkastuskäynnin (ks. asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 27 perustelukappale) seurauksena kiistänyt kantajan väitettä, jonka mukaan Tomexin soveltamat jälleenmyyntihinnat olivat vähimmäismääräistä vientihintaa korkeammat. Tämä seikka tukee kantajan mukaan sen väitettä, jonka mukaan komissiolla ei ollut mitään syytä katsoa, että Ex-com ei olisi saanut Tomexilta maksuja tämän kantajalle tekemistä toimituksista.
- 50 Kantaja arvioi joka tapauksessa, ettei sitoumuksen C.3 artikla sisältänyt eksplisiittisesti eikä implisiittisesti velvollisuutta valvoa omia kauppakumppaneitaan tai ottaa selvää siitä, maksoiko Euroopan unionissa sijaitseva asiakas tosiasiallisesti itselleen jäävän erotuksen sellaiselle unionin ulkopuolella sijaitsevalle yhtiölle, joka oli sen määräysvallassa. Kantajan mukaan vaikuttaa itse asiassa mahdottomalta, että viejältä edellytettäisiin tavarantoimittajan ja yhteisössä sijaitsevan tavarantoimittajan ja maahantuojan välisten todellisten tai mahdollisten yhteyksien valvomista.
- 51 Neuvosto vastaa toteamalla, että kantaja on rikkonut ja kiertänyt sitoumustaan noudattaa viennin vähimmäishintaa, kun se on ottanut käyttöön arvostelun kohteena olevan kolmenvälisen liiketavan.

- 52 Neuvosto katsoo näin ollen, ettei ole tapahtunut riidanalaisen asetuksen kumoamisen oikeuttavaa tosiseikkoja koskevaa virhettä tai oikeudellista virhettä, kun komissio on peruuttanut sitoumukselle antamansa hyväksynnän ja määrännyt väliaikaisia polkumyynti- ja tasoitustulleja ja kun neuvosto on määrännyt kantajalle lopullisia polkumyynti- ja tasoitustulleja.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 53 Aluksi on muistettava, että yhteisöjen toimielimillä on kaupallisten suojatoimenpiteiden alalla laaja harkintavalta, koska ne taloudelliset, poliittiset ja oikeudelliset tilanteet, joita toimielinten on arvioitava, ovat monitahoisia (asia T-162/94, NMB France ym. v. komissio, tuomio 5.6.1996, Kok. 1996, s. II-427, 72 kohta; asia T-97/95, Sinochem v. neuvosto, tuomio 29.1.1998, Kok. 1998, s. II-85, 51 kohta ja asia T-118/96, Thai Bicycle Industry v. neuvosto, tuomio 17.7.1998, Kok. 1998, s. II-2991, 32 kohta).
- 54 Tästä seuraa, että yhteisöjen tuomioistuinten tällaisiin toimielinten arviointeihin kohdistaman valvonnan on kohdistuttava vain siihen, että menettelysääntöjä on noudatettu, että riidanalaisen ratkaisun perustana olleet tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, ettei näitä tosiseikkoja ole arvioitu ilmeisen väärin tai ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin (asia 240/84, NTN Toyo Bearing v. neuvosto, tuomio 7.5.1987, Kok. 1987, s. 1809, Kok. Ep. IX, s. 75, 19 kohta ja em. asia Thai Bicycle v. neuvosto, tuomion 33 kohta, ja siinä mainittu oikeuskäytäntö).
- 55 Nyt tarkasteltavassa asiassa on aiheellista todeta ensinnäkin, että sitoumuksen F.14 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan mukaan "sitoumuksen kiertämistä — — pidetään sitoumuksen rikkomisena — —". Näin ollen kantajan kirjel-

missään tekemä ilmaisujen ”rikkominen” ja ”kiertämisen” välinen erottelu, josta se ei itse asiassa tee mitään täsmällisiä johtopäätöksiä, on vailla merkitystä, kun arvioidaan ensimmäisen kanneperusteen tätä osaa.

- 56 Näin ollen viejän antaman sitoumuksen kiertämisen tapauksessa voidaan ottaa käyttöön lopullisia polkumyynti- ja tasoitustulleja polkumyyntiä koskevan perusasetuksen 8 artiklan 9 kohdan ja 9 artiklan 4 kohdan nojalla sekä 13 artiklan 9 kohdan ja tukia koskevan perusasetuksen 15 artiklan 1 kohdan nojalla, samalla tavoin kuin silloin, kun annettua sitoumusta rikotaan suoraan.
- 57 On lisäksi aiheellista tuoda esiin, että komissiolla on harkintavaltaa sen suhteen, hyväksyykö vai hylkääkö se hintasitoumuksen, ja että komissio voi muun muassa hylätä hintasitoumuksen, jonka noudattamisen valvomista se pitää hankalana. Sitä suuremmalla syyllä sitoumuksen rikkominen riittää siihen, että komissio voi peruuttaa hyväksyntänsä ja määrätä sen sijaan polkumyyntitullin (asia T-51/96, *Miwon v. neuvosto*, tuomio 30.3.2000, Kok. 2000, s. II-1841, 52 kohta). Näin on myös silloin kun viejä, jonka hintasitoumus on hyväksytty, ei suoraan riko sitoumuksen määräyksiä vaan kiertää niitä ottamalla käyttöön sellaisen liiketavan, joka vaikeuttaa sen valvomista, noudattaako viejä tosiasiallisesti määräyksiä, tai jopa tekee tällaisen valvonnan mahdottomaksi. Näin on etenkin silloin kun tällaisen liiketavan käyttöönottoon liittyy muiden sellaisten toimijoiden osallistumista, joihin nähden sitoumuksen tehnyt viejä ei harjoita minkäänlaista määräysvaltaa ja jotka eivät ole sidottuja vastaavanlaiseen sitoumukseen eivätkä näin ollen ole komission valvonnan alaisia.
- 58 Lopuksi on todettava, että näiden periaatteiden mukaisesti sitoumuksen F.14 artiklan kolmannessa luetelmakohdassa todetaan, että asetuksen N:o 384/96 8 artiklan 9 kohdan ja asetuksen N:o 3284/94 10 artiklan 9 kohdan mukaan jos

sitoumusta rikotaan, mihin saman artiklan ensimmäisen luetelmakohdan mukaan rinnastetaan sitoumuksen kiertäminen, lopullisia polkumyynti- ja tasoitustulleja voidaan ottaa käyttöön sitoumukseen johtaneen tutkimuksessa vahvistettujen tosiseikkojen perusteella, sillä edellytyksellä, että kyseinen tutkimus on päätetty polkumyyntiä, tukia ja vahinkoa koskevaan lopulliseen määrätykseen ja että kyseisellä yhtiöllä on ollut mahdollisuus esittää huomautuksiaan.

- 59 Nyt tarkasteltavassa asiassa on aiheellista muistaa, että kantaja vei kyseistä tuotetta yksinomaan yhdelle etuyhteydettömälle tuojalle yhteisössä (Tomexille). Kantaja hankki suurimman osan näin viemistään lohista norjalaiselta tavarantoimittajalta (Ex-comilta), jonka osalta ei ollut hyväksytty mitään sitoumuksia ja joka oli etuyhteydessä kantajan ainoaan asiakkaaseen yhteisössä. Kuitenkin todellisuudessa kantaja ei maksanut tavaroiden arvoa vastaavaa summaa Ex-comille. Siltä osin kuin oli kyse Ex-comin toimittamien tuotteiden viennistä, vaikka kantajan laatimiin vientilaskuihin kirjatun hinnan yhteydessä noudatettiin viennin vähimmäishintaa, Tomex maksoi vastaavasti tuotteista Ex-comille eikä kantajalle. Sen sijaan, että kantaja olisi saanut laskuttamansa kokonaissumman, se sai ainoastaan ostolaskuun ja vientilaskuun kirjattujen summien erotuksen. Kirjelmissään kantaja vahvistaa samanaikaisesti edellä mainittujen kauppakumppaniensa kanssa tekemän kauppasopimuksen yksityiskohtaiset säännöt ja sen seikan, että kassavirta ei kuvastanut osto- eikä jälleenmyyntilaskuja.
- 60 Komissio toteaa sekä väliaikaisissa että lopullisissa päätelmissään, jotka se on esittänyt vastaavasti asetuksessa N:o 929/1999 (johdanto-osan 34 ja 36 perustelukappale) ja asetuksessa N:o 1826/1999 (johdanto-osan 19 perustelukappale ja sitä seuraavat perustelukappaleet), johon riidanalaisen asetuksen johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa viitataan, että tällainen liiketapa on ristiriidassa kantajan sitoumuksen mukanaan tuomien velvoitteiden kanssa, koska se ei pysty varmistamaan sitä, että sen yhteisössä oleva asiakas tosiasiaa maksaa vientilaskussa ilmoitetun määrän ja että tämä ei

alita tosiasiallista viennin vähimmäishintaa. Tämän vuoksi komissio on katsonut, ettei kantajaa voida pitää sitoumuksessa tarkoitettuna viejänä (asetuksen N:o 929/1999 johdanto-osan 35 perustelukappale ja asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 19 perustelukappale luettuna yhdessä saman asetuksen johdanto-osan 25 perustelukappaleen kanssa).

- 61 Asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 21 ja 26 perustelukappaleessa komissio täsmentää, että jotta sitoumusta voitaisiin pitää hyväksyttävänä, komission on oltava vakuuttunut siitä, että sitä voidaan tosiasiallisesti valvoa; näin ei ole asianlaita, koska kantajan kaltainen yritys ei pysty vaikuttamaan yhteisössä olevan asiakkaan viedystä lohesta suoraan norjalaiselle hankkijalle maksamaan lopulliseen hintaan. Koska kantaja on myöntänyt olleensa tietoinen norjalaisen tavarantoimittajan (Ex-comin) ja tämän etuyhteydestä kantajan ainoan yhteisössä olevaan asiakkaaseen (Tomexiin) ja koska kantaja ei kyennyt lainkaan vaikuttamaan todellisen loppuhinnan keskeisiin rakenneosiin, kantajan on myös täytynyt tietää, että kyseisten kahden yrityksen väliset hinnat ja kassavirrat olivat ainoastaan nimellisiä, koska tosiasiallisesti kyse oli toisiinsa etuyhteydessä olevien osapuolten välisistä siirtohinnoista.
- 62 Komissio ei voinut valvoa viennin lopullista hintaa, koska sillä ei ollut toimivaltaa valvoa Tomexia ja Ex-comia, jotka eivät olleet antaneet komissiolle sitoumusta. Komissio ei näin ollen kyennyt arvioimaan näiden kahden yrityksen välisen kompensatiolla hoidetun maksujärjestelyn todellista luonnetta ja vaikutuksia.
- 63 Tältä osin on ensinnäkin huomautettava, että kun komissio marraskuussa 1998 teki Tomexin toimitiloissa tämän suostumuksella tarkastuksen, sille ei esitetty tietoja tai asiakirjoja, joiden avulla olisi voitu selvittää kyseisen yhtiön ja sen tytäryhtiön Ex-comin välisten kompensatiolla hoidettujen maksujärjestelyjen todellista luonnetta.

- 64 On aiheellista huomata myös, että edellä mainitut Tomexin ja Ex-comin välisen kompensatiomekanismin käyttöönottoa koskevat menettelytavat selittävät syyn, jonka vuoksi kantaja osti Ex-comilta lohja ainoastaan siltä osin kuin Tomex oli ennalta "tilannut" tuotetta. Kantaja saattoi näin ollen saavuttaa tuottomarginaalinsa ilman taloudellista riskiä siitä, että se mahdollisesti kärsisi tappiota kyseisen tuotteen myyntivaikeuksien vuoksi. Komissio on esittänyt tämän tulkintansa polkumyyntiä koskevan perusasetuksen 20 artiklan ja tukia koskevan perusasetuksen 30 artiklan mukaisesti tekemässään lopullisessa ilmoittamisessa, joka on tapahtunut kantajalle toimitetun 28.7.1999 päivätyn kirjeen muodossa, ja kantaja ei ole kiistänyt tätä tulkintaa lopullisen ilmoittamisen jälkeen tekemissään havainnoissa, jotka on päivätty 9.8.1999.
- 65 Lisäksi toteamus, joka perustuu neuvoston vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin esittämään yhteenvedonomaiseen taulukkoon kantajan vuonna 1998 kaikilta tavarantoimittajiltaan hankkiman lohen kokonaismäärästä ja jonka mukaan kantajan Ex-comille maksama vuosittainen keskihinta oli 11,8 prosenttia korkeampi kuin sen muille tavarantoimittajille vuosittainen keskihinta, valottaa mahdollisuuksia, joita käyttöön otettu vaikeaselkoinen kompensatiomekanismi saattaa tarjota osallistujilleen. Kuten neuvosto toteaa kirjelmässään, riidanalaisen kolmenvälisen liiketavan käyttöönotto antoi ensinnäkin kantajalle mahdollisuuden saada suoraan Tomexilta voittomarginaalinsa; toiseksi Tomex saattoi kompensatiomekanismin avulla ostaa lohja omalta tytäryhtiöltään Ex-comilta maksamatta polkumyyntituloja, joita se olisi joutunut suorittamaan, jos se olisi ostanut tuotetta suoraan Ex-comilta, ja näin ollen toteuttaa liiketoimia Norjan markkinahintaa eli kantajan ja Ex-comin noudattamaa hintaa alhaisempaan hintaan; kolmanneksi liiketapa tarjosi Ex-comille mahdollisuuden myydä lohja tappiota Norjassa sovellettavaan markkinahintaan.
- 66 Kuten edellä 60—62 kohdassa on kuitenkin todettu, komissio ei kyseisen liiketavan yhteydessä voinut millään tavoin saada takuita siitä, että viennin vähimmäishintaa koskevaa kantajan sitoumusta tosiasiallisesti noudatettiin.

- 67 Toisin kuin kantaja on todennut hallinnollisen menettelyn aikana ja kannekirjelmässään, edellä 65 kohdassa mainittu 11,8 prosentin hintaero ei selity kausivaihteluilla siten, että kantaja olisi niiden vuoksi tehnyt kesäkuukausina hankintansa Ex-comilta, joka sijaitsi Etelä-Norjassa. Kuten neuvosto perustellusti korostaa vastineessaan ja kuten kantajalle 28.7.1999 tehdyn lopullisen ilmoittamisen yhteydessä toimitetusta taulukosta käy selvästi ilmi, kantajan toimitiloissa 27.1.1999 suoritettun käynnin yhteydessä saatuja tilitietoja analysoimalla on voitu havaita, että kantajan lohenostot Ex-comilta ajanjaksona, joka alkoi vuoden 1998 tammikuussa ja päättyi saman vuoden marraskuussa, olivat suu-
rimmillaan kesäajan sijaan talvella ja alkukevällä.
- 68 Edellä esitetyn perusteella riidanalainen kolmenvälinen liiketapa, jonka kantaja otti käyttöön kauppakumppaniensa Tomexin ja Ex-comin kanssa, ei mitenkään antanut varmuutta siitä, että kantaja olisi valvonut tehokkaalla tavalla todellisia vientihintojaan ja siis siitä, että kantaja olisi tosiasiassa noudattanut sitoumustaan olla viemättä sitoumuksensa mukaista vähimmäishintaa alhaisempaan hintaan.
- 69 Se, että ensinnäkin komissio on peruuttanut kantajan sitoumukselle antamansa hyväksynnän ja ehdottanut lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöön-
ottoa, ja että toisaalta neuvosto on määrännyt kantajalle kyseiset tullit riidanalaisella asetuksellaan, on näin ollen ollut oikeudellisesti perusteltua.
- 70 Kantajan esittämiä eri väitteitä tämän päätelmän kumoamiseksi ei voida hyväksyä.

- 71 Kantaja ei ole ensinnäkään millään tavoin perustellut väitettään, jonka mukaan kompensatiomenettely on liiketapana Norjassa yleisesti käytössä ja sen avulla on tarkoitus "vähentää kassavarojen tarvetta ja liiketoimista aiheutuvia kustannuksia". Kantaja ei myöskään selvitä syitä, joiden vuoksi tämä "yleisesti käytössä oleva" liiketapa rajoittui kantajan osalta koskemaan yksinomaan sen kauppasuhteita Ex-comin ja Tomexin kanssa, eikä siis koskenut kantajan liiketoimia muiden lohentoimittajien kanssa. Lisäksi väite, jonka mukaan tämä liiketapa oli yleisesti käytössä ainakin lohikaupan alalla, voidaan kumota neuvoston esittämällä tosiseikalla, jota kantaja ei ole kiistänyt ja jonka mukaan komissio ei ollut löytänyt yhtään seikkaa kantajan väitteen tueksi vierailtuaan 38 norjalaisen viejän ja tuojan toimitiloissa. Komission asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 17—30 perustelukappaleesta käy ilmi, että ainoastaan kantajan sekä erään toisen yhtiön (Brødrene Eilertsen A/S), jonka sitoumukselle annettu hyväksyntä oli myös peruutettu, havaittiin noudattavan kyseistä liiketapaa.
- 72 Vaikka kyseinen liiketapa olisikin sitä paitsi yleisesti käytössä Norjassa, kuten kantaja väittää, tämä seikka ei vapauttaisi kantajaa velvollisuudestaan huolehtia viennin vähimmäishinnan tosiasiallisesta noudattamisesta ja välttää tätä varten annetun sitoumuksen kaikenlaista kiertämistä.
- 73 Toiseksi on myös hylättävä kantajan väite, jonka mukaan riidanalainen liiketapa olisi saanut todellisuudessa alkunsa jo ennen lohenvientisopimuksen voimaantuloa, mikä käy kantajan mukaan ilmi Ex-comin ensimmäisestä kantajalle osoittamasta ja 30.4.1997 päivätystä laskusta, ja liiketapaa ei olisi näin ollen otettu käyttöön kantajan sitoumuksen kiertämiseksi.
- 74 Tämä väite voidaan ensinnäkin kumota jo kantajan itse kannekirjelmässään esittämällä toteamuksella, jonka mukaan liiketapaa oli noudatettu rajallisen,

lohenvientisopimuksen voimaantuloajankohtana 1.7.1997 alkaneen ja vuoden 1998 marraskuun lopussa päättyneen ajanjakson ajan. Mikään ei myöskään edellä mainitussa 30.4.1997 päivätyssä laskussa viittaa siihen, että korvausmenettelyä olisi jo noudatettu kyseisenä ajankohtana. Vaikka näin olisi ollut, tämä ei vaikuttaisi päätelmään, jonka mukaan liiketavan aloittamiseen 1.7.1997 sovelletut menettelytavat kyseenalaistivat kantajan sitoumuksen soveltaa ensimmäiseen etuyhteydettömään asiakkaaseensa yhteisössä vähimmäismääristä vientihintaa sellaisten myyntien yhteydessä, jotka laskutettiin tämän päivämäärän jälkeen.

- 75 Kolmanneksi on hylättävä perusteettomana väite, jonka mukaan komissio olisi virheellisesti todennut asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 19 ja 25 perustelukappaleessa, että kantaja esitti Tomexille vientilaskuja, joita vastaavia maksuja se ei koskaan kirjannut tilinpitoonsa. Norjalaisen tilintarkastusyhtiön Norauditin 30.7.1999 päivätyssä kirjeessä, johon kantaja vetoaa komission toteamuksen riitauttamiseksi, ei ole minkäänlaista näyttöä siitä, että Tomex olisi todellisuudessa suorittanut kantajalle kyseisiin vientilaskuihin kirjatun kokonaissumman. Kirjeessä esitetään tiivistettynä kantajan Tomexin ja Ex-comin kanssa ajanjaksona 1.1.1998—30.4.1999 käymää liiketoimintaa koskevien tilien tarkastuksen tulokset, ja sen sanamuoto on seuraava:

” — — .

Kyseisiin tileihin kohdistamamme tarkastuksen perusteella voimme vahvistaa teidän vastaanottaneen kaikkien Tomexille osoitettujen myyntilaskujen kokonaissumman. Yhteensä 85 115 586,86 Norjan kruunun [NOK] suuruinen summa on kuitattu vastaavan arvoisina tuoreen lohien ostoina Ex-comilta ja loput on suoritettu käteismaksuina.

Liike-elämän parissa ei ole epätavallista kuitata kauppavelkoja tällä tavoin tilanteessa, jossa molemmat yhtiöt kuuluvat samaan konserniin ja toinen niistä toimii toimittajana ja toinen konsernin ulkopuolisen yhtiön asiakkaana. Konsernin sellaisen yhtiö osalta, joka toimii toimittajana, eli tässä tapauksessa Ex-comin osalta, tämä menettely takaa paremmin korvauksen saamisen Arne Mathisenille toimitetusta tuoreesta lohesta, koska yhtiö välttää Arne Mathisenin konkurssiin liittyvän tappioriskin.”

- 76 Kirjeestä käy ilmi, että Tomexin kantajalle suorittamat maksut eivät vastanneet vientilaskuja ja että tosiasiallisesti saadut maksusuoritukset, jotka kantaja oli kirjannut, vastasivat määriä, jotka oli kirjattu laskuihin sen jälkeen, kun niissä esitetyistä summista oli vähennetty määrät, jotka Tomexin oli maksettava Ex-comille. Nämä jälkimmäiset määrät kuitattiin Tomexin ja Ex-comin välisessä kompensatiomenettelyssä, ja nämä yhtiöt olivat toisiinsa nähden etuyhteydessä ja komission valvonnan ulkopuolella.
- 77 Kyseisen Norauditin kirjeen avulla ei näin ollen voida kyseenalaistaa asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 19 ja 25 perustelukappaleessa esitettyjä komission toteamuksia vaan kirjeen sisältö päin vastoin vahvistaa nämä toteamukset.
- 78 Neljänneksi on hylättävä asiaankuulumattomana kantajan väite, jonka mukaan tämä olisi lopettanut lohen hankkimisen Ex-comilta heti kun tämänkaltainen hankinta oli kielletty vuoden 1998 marraskuun lopussa sitoumuksen D.8 artiklan kolmannen luetelmakohdan muutoksella (ks. edellä 14 ja 15 kohta). Kuten komissio toteaa asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 28 perustelukappaleessa, kantaja oli jo tällöin rikkonut sitoumustaan kauemmin kuin viiden peräkkäisen neljännesvuosittaisen kertomusjakson ajan.

- 79 Viidenneksi ei voida pitää perusteltuna eikä siis hyväksyä kantajan väitettä, jonka mukaan Ex-com olisi sille vain toissijainen tavarantoimittaja ja jonka mukaan liiketapa, josta komissio oli esittänyt epäilyksensä, koskisi rajallista osaa kantajan kokonaismyynnistä Tomexille.
- 80 Tältä osin on todettava, ettei oikeuskäytännön mukaan missään polkumyyntiä tai tukia koskevan perusasetuksen säännöksessä säädetä suoraan eikä epäsuorasti, että tietojen, joita komissio tai neuvosto käyttävät perusteina arvioidessaan, onko taloudellinen toimija rikkonut sitoumustaan, tulisi koskea jotakin prosentuaalista vähimmäismäärää sen myynnistä. Päinvastoin mikä tahansa sitoumuksen rikkominen riittää siihen, että komissio voi peruuttaa hyväksyntänsä sitoumukselta ja korvata sen polkumyyntitullilla (ks. em. asia Miwon v. neuvosto, tuomion 52 kohta).
- 81 Kantajan väitteeltä puuttuu joka tapauksessa todellisuuspohja. Toisaalta kantaja myöntää kannekirjelmässään, että ”Ex-comilta tulevien toimitusten osuus vaihteli markkinaolosuhteiden mukaan 45 prosentin ja 75 prosentin välillä Arne Mathisen kokonaisviennistä Tomexille” ja että ”Arne Mathisen on vain ostanut osan lohista Ex-comilta ja tämän osuuden suuruus on vaihdellut 40 prosentin ja 70 prosentin välillä vuoden 1997 heinäkuusta vuoden 1998 marraskuuhun kesktäneen ajanjakson aikana”. Toisaalta kuten käy ilmi edellä 65 kohdassa mainitusta yhteenvedonomaisesta taulukosta, jonka neuvosto on toimittanut vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin, Ex-com oli vuonna 1998 yksinään 30 toimittajan joukosta toimittanut kantajalle noin 42 prosenttia vientiin tarkoitettusta kantajan ostamasta lohesta. Tämä toteamus vahvistetaan asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 22 perustelukappaleessa, jonka sanamuodon mukaan ”kyseisellä tavalla toteutettu myynti muodosti merkittävän osuuden [kantajan] kokonaisviennistä”, ja sen perusteella voidaan päätellä, että Ex-comia ei voida pitää kantajan toissijaisena tavarantoimittajana.

- 82 Kuudenneksi on pidettävä perusteettomana myös väitettä, jonka mukaan sitoumuksen C.3 artiklassa ei aseteta kantajalle mitään eksplisiittistä tai implisiittistä velvollisuutta valvoa kauppakumppaneitaan tai varmistaa, suorittiko sen yhteisössä oleva asiakas Tomex tosiasiallisesti tytäryhtiölleen Ex-comille summan, joka oli kirjattu vientilaskuihin sen jälkeen kun alkuperäisestä summasta oli vähennetty Tomexin kantajalle suoritettava summa.
- 83 Itse asiassa ratkaiseva tekijä sen suhteen, että kantaja on rikkonut sitoumusta, on se seikka, ettei kantaja ole täyttänyt velvollisuuttaan huolehtia siitä, että viennin vähimmäishintaa olisi tosiasiallisesti noudatettu, vaikka hän oli sitoutunut tekemään näin. Lisäksi vaikka sitoumuksen sanamuodossa ei nimenomaisesti viitata tällaiseen valvontavelvollisuuteen, sitoumuksen sanamuodosta sen C.3 ja D.8 artiklaa yhdessä tarkasteltaessa käy ilmi, että kyseisissä määräyksissä asetetaan jokaiselle viejälle aktiivinen velvollisuus valvoa yhteisöön vietävän lohen todellista hintaa. Jos näin ei olisi, viennin vähimmäishintaa koskeva sitoumus menettäisi merkityksensä.
- 84 Lopuksi on vielä hylättävä asian ratkaisemisen kannalta merkityksettömänä kantajan väite, jonka mukaan Tomexin jälleenmyyntihinnat yhteisön markkinoilla olivat viennin vähimmäishintaa korkeammat eivätkä siis vahingollisia.
- 85 Kuten sitoumuksen F.14 artiklassa on todettu, polkumyyntiä koskevan perusasetuksen 8 artiklan 9 kohdan ja tukia koskevan perusasetuksen 13 artiklan 9 kohdan mukaan sitoumuksen rikkomista tai kiertämistä koskevassa tilanteessa lopullisia tullee voidaan ottaa käyttöön "sitoumukseen johtaneen tutkimuksen yhteydessä vahvistettujen seikkojen perusteella", sillä edellytyksellä, että kyseinen tutkimus on päätetty polkumyyntiä, tukia ja vahinkoa koskevaan lopulliseen määritykseen ja että kyseisellä viejällä on ollut mahdollisuus esittää huomautuksiaan.

- 86 Edellä esitetyn perusteella lopullisten polkumyyntitullien käyttöön ottamiseksi riittää, että sitoumusta on rikottu tai kierretty, eikä ole tarpeen näyttää uudelleen toteen polkumyyntiä ja vahinkoa, jotka on jo määritetty sitoumuksen antamiseen johtaneen tutkimuksen yhteydessä edellä mainituissa polkumyyntiä ja tukia koskevien perusasetusten säännöksissä asetettujen edellytysten mukaisesti. Kantaja ei lainkaan kiistä sitä, että nämä edellytykset täyttyvät nyt tarkasteltavassa asiassa. Lisäksi komission hyväksymän hintasitoumuksen antaneella viejällä on mahdollisuus välttyä lopullisilta tulleilta, jos se noudattaa tunnollisesti antamaansa sitoumusta pidättäytyen sen rikkomisesta ja kiertämisestä ja välttää näin ollen toimielinten kanssa luomansa sellaisen luottamussuhteen katkaisemisen, jolle myös sitoumus perustuu.
- 87 Näin ollen sen seikan, että Tomex on myynyt lohen edelleen yhteisön markkinoilla viennin vähimmäishintaan tai sitä korkeampaan hintaan, katsotaan asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 27 perustelukappaleen mukaan olevan ”täysin eri kysymys kuin se, noudattiko Arne Mathisen A/S sitoumusta vai ei”. Lisäksi kuten saman asetuksen johdanto-osan 28 perustelukappaleessa täsmennetään, ”sen määrittämiseksi, ettei kyseisillä jälleenmyyntihinnoilla ollut haittavaikutuksia — — , olisi myös tarpeen laajentaa tutkimus kyseiseen tuajaan etuyhteydessä oleviin osapuoliin Norjassa ja yhteisössä”. Polkumyyntiä ja tukia koskevista perusasetuksista ei siis edellytetä tämänkaltaista seikkaa sen toteamiseksi, että sitoumusta on rikottu, tai sitoumukselle annetun hyväksynnän peruuttamiseksi.
- 88 Koska Tomex saattoi riidanalaisen kolmenvälisen liiketavan vaikeaselkoisuuden vuoksi tuoda yhteisön markkinoille kantajan viemää lohta vähimmäishintaa alhaisempaan hintaan, Tomex saattoi tätä liiketapaa hyödyntäen saada kilpailuetua kilpailijoihinsa nähden jälleenmyydessään tätä tuotetta yhteisössä viennin vähimmäishintaa korkeampaan hintaan. Tomex saattoi nimittäin päästä suurempaan tuottomarginaaliin kuin sen yhteisössä toimivat kilpailijat, jotka

hankkivat lohta reaalihintaan, joka oli vähintään yhtä korkea kuin viennin vähimmäishinta.

89 Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on näin ollen hylättävä.

Kanneperusteen kolmas osa, jonka mukaan kantaja ei ole rikkonut yhteistyövelvollisuuttaan sitoumuksen valvomisen yhteydessä

— Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

90 Kantaja väittää, että se on aina toiminut vilpittömässä mielessä eikä ole missään vaiheessa halunnut johtaa komissiota harhaan. Se väittää lisäksi, ettei sillä ollut mitään syytä päätellä, että komissio olisi Ex-comin toimittamien kertomusten pohjalta erehtynyt arvioinneissaan. Kantaja ei näin ollen katso rikkoneensa yhteistyövelvollisuutta eikä kiertäneensä sitoumusta johtamalla komissiota tietoisesti harhaan paikkansapitämättömien kertomusten avulla.

91 Neuvosto väittää, että kantaja on useita kertoja antanut harhaanjohtavia ilmoituksia sitoumuksen D.8 artiklan toisen luetelmakohdan vastaisesti.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 92 On aiheellista muistaa, että polkumyyntiä koskevan perusasetuksen 8 artiklan 7 kohdan ja tukia koskevan perusasetuksen 13 artiklan 7 kohdan mukaan komission on vaadittava jokaiselta maalta tai viejältä, jonka sitoumus on hyväksytty, määrääjain tietoja, jotka liittyvät tällaisen sitoumuksen toteuttamiseen, ja asiaankuuluvien tietojen todentamisen sallimista. Kieltäytymistä noudattamasta näitä velvoitteita pidetään sitoumuksen rikkomisena.
- 93 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan säännöksissä pelkästään sitä seikkaa pidetään sitoumuksen rikkomisena, että osapuoli, jonka sitoumus on hyväksytty, jättää toimittamatta määrääjain annettavia tietoja, jotka ovat tarpeen merkityksellisten seikkojen tarkistamiseksi (em. asia *Miwon v. neuvosto*, tuomion 52 kohta).
- 94 Edellä mainittujen polkumyyntiä ja tukia koskevien perusasetusten säännösten mukaan sitoumuksen D.8 artiklan toisessa luettelakohdassa, E.10 kohdassa, E.11 kohdassa ja G.17 kohdassa määrätään, että kukin viejä sitoutuu toisaalta olemaan kiertämättä sitoumusta harhaanjohtavin ilmoituksin tai kertomuksin myytyjen tuotteiden laadun, tyyppin tai alkuperän taikka viejän henkilöllisyyden suhteen sekä toisaalta toimimaan yhteistyössä komission kanssa toimittamalla tälle kaikki tiedot, joita komissio pitää tarpeellisina sen varmistamiseksi, että sitoumusta noudatetaan.
- 95 Lisäksi sitoumuksen F.14 artiklan ensimmäisen luettelakohdan mukaan sitoumuksen rikkomisena pidetään komission kanssa tehtävän yhteistyön laiminlyömistä sitoumuksen valvonnan yhteydessä.

- 96 Siltä osin kuin on kyse siitä, onko kantaja nyt tarkasteltavassa asiassa noudattanut velvollisuuttaan yhteistyöhön komission kanssa, on ensinnäkin todettava, että kuten asetuksen N:o 929/1999 johdanto-osan 36 perustelukappaleessa ja asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 20 ja 25 perustelukappaleessa todetaan, että neljännesvuosittaisia myyntikertomuksia pidettiin hypoteettisina, koska ne kuvastivat pelkästään kauppalaskuissa olevia määriä eivätkä, vastoin sitoumuksessa asetettuja vaatimuksia, taustalla olevien liiketoimien todellista arvoa.
- 97 Neuvosto on toimittanut vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen jäljennöksen vuoden 1998 viimeistä vuosineljännestä koskevasta myyntikertomuksesta, jonka kantaja on laatinut ja toimittanut komissiolle. Vastauksessaan neuvosto on myös esittänyt toteamuksen, jota ei ole kiistetty ja jonka mukaan kantajan myyntikertomukset muilta ajanjaksoilta ovat samankaltaisia ja ne voidaan tarvittaessa asettaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen saataville. Kyseisen asiakirjan mukaan kantajan komissiolle toimittamista myyntikertomuksista käy ilmi vain kantajan Tomexille laatimissa vientilaskuissa esitetyt summat. Niiden perusteella ei voida päätellä, minkä suuruiset varainsiirrot Tomex on tosiasiallisesti suorittanut kantajalle laskun perusteella. Päin vastoin kertomuksissa annetaan ymmärtää, että Tomex on maksanut kokonaisuudessaan (neuvoston toimittaman kertomuksen sarakkeet 9, 101 ja 102) sille osoitetut vientilaskut (saman kertomuksen sarakkeet 5 ja 6). Kertomuksissa ei lainkaan mainita sitä, että kantaja peri Tomexilta ainoastaan ne määrät, jotka vastasivat lohta koskevissa osto- ja vientilaskuissa olleiden hintojen erotusta.
- 98 Ei myöskään ollut täsmennetty, että Tomexin kantajalle suorittamatta jättämät summat kuitattiin kantajan, Ex-comin ja Tomexin välistä kompensatiomenetelmää käyttäen, eikä ilmoitettu, oliko kompensaaion yhteydessä sovellettu todellinen vientihinta ollut vähintään vähimmäishinnan suuruinen.
- 99 On korostettava lisäksi, ettei kantaja ole myöskään kiinnittänyt komission huomiota kompensatiojärjestelmän todelliseen luonteeseen eikä siihen seikkaan,

että se oli jo alusta alkaen eli riidanalaisen kolmenvälisen liiketavan käyttöön-
ottohetkellä ollut tietoinen Tomexin ja Ex-comin välisestä suhteesta.

- 100 Kantaja ei myöskään ole selvittänyt eikä perustellut kertomuksissaan sitä, miksi se oli hankkinut lohta Ex-comilta hintaan, joka oli ollut keskimäärin 11,8 prosenttia korkeampi kuin sen muihin toimittajiin soveltama hinta.
- 101 Kantaja ei käytännössä kiistä edellä mainittuja toteamuksia vaan vetoaa pelkäänsä vilpittömään mieleensä ja siihen seikkaan, ettei sillä ollut mitään syytä ajatella, että komissio olisi tehnyt toimitettujen kertomusten perusteella virheellisiä päätelmiä.
- 102 Näiden seikkojen perusteella on aiheellista päätellä, ettei kantaja ole noudattanut velvollisuuttaan tehdä komission kanssa sitoumuksen valvontaan liittyen yhteistyötä sitoumuksen D.8 artiklan toisen luetelmakohdan sekä E.10 ja E.11 artiklan mukaisesti, koska kantajan myyntitoimintaa yhteisössä koskevat neljännesvuosittaiset kertomukset ja komissiolle esitetyt tiedot yli viiden perättäisen vuosineljänneksen aikana (ks. asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 25 ja 28 perustelukappale) eivät olleet luotettavia ensinnäkään näiden myyntien laadun ja todellisen hinnan osalta ja toiseksi siltä osin kuin oli kyse viejän todellisesta henkilöllisyydestä ja kantajan todellisista mahdollisuuksista noudattaa sitoumusta. Kuten on jo todettu, tämän velvollisuuden laiminlyönti merkitsee jo yksinään sitä, että kantaja on rikkonut sitoumustaan.
- 103 Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa on näin ollen hylättävä.
- 104 Kaikki edellä esitetty huomioon ottaen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana kokonaisuudessaan.

Toinen kanneperuste, joka koskee suhteellisuusperiaatteen loukkaamista

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 105 Kantaja väittää ensinnäkin, että riidanalainen asetus on selvästi soveltumaton sille asetetun tavoitteen eli ilmeisesti yhteisön lohimarkkinoiden suojelemisen saavuttamiseen ja että asetuksella loukataan suhteellisuusperiaatetta, koska kantaja oli luopunut laittomaksi väitetystä liiketavasta heti kun komissio oli muuttanut sitoumusta. Nyt tarkasteltavassa asiassa ei näin ollen kantajan mukaan tarvita riidanalaista asetusta komission valvontajärjestelmän hallinnollisen tehokkuuden varmistamiseksi, ja asetus johtaa siihen, että kantajalta evätään lopullisesti merkittävä osa sen liiketoimintaa eli lohenvienti yhteisöön. Vaikka kyse ei olekaan nimenomaisesti tapahtuvasta ulkopuolelle sulkemisesta, tällainen epääminen voidaan rinnastaa kantajalle sitoumuksen väitetyn rikkomisen vuoksi määrättyyn seuraamukseen tai sakkoon ja se on vastoin suhteellisuusperiaatetta (asia 122/78, Buitoni, tuomio 20.2.1979, Kok. 1979, s. 677, Kok. Ep. IV, s. 413, 20 kohta).
- 106 Lisäksi kantaja väittää, että riidanalaiseen asetukseen sisältyy suhteeton seuraamus, koska komissio ei ole kantajan mukaan väittänyt, ettei kantaja olisi täyttänyt pääasiallista velvollisuuttaan eli noudattanut viennin vähimmäishintaa (asia 181/84, Man (Sugar), tuomio 24.9.1985, Kok. 1985, s. 2889, 20 kohta).
- 107 Kantaja ei kiistä sitä, että yhteisön toimielimillä on laaja harkintavalta suojauttaessa polkumyyntiä vastaan (em. asia NMB France ym. v. komissio, tuomion 69—71 kohta). Kantajan mukaan tällainen harkintavalta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että polkumyyntiin vastaiset toimenpiteet jäisivät yhteisöjen tuomioistuinten — vaikkakin rajallisen — lainkäyttövalvonnan ja suhteellisuusperiaatteen kaltaisten yleisten yhteisön oikeuden periaatteiden ulkopuolelle. Toisin kuin

neuvosto näyttää väittävän, suhteellisuusperiaatetta ei sovelleta ainoastaan arvioitaessa, onko asetettujen tullien määrä soveltuva yhteisön tuotantoalan kärsimään vahinkoon nähden perusasetusten 7 artiklan 2 kohdassa ja 9 artiklan 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla, vaan myös pohdittaessa, onko yhteisön toimielimillä oikeus määrätä polkumyynnin vastaisia toimenpiteitä.

- 108 Kantaja arvioi, ettei riidanalainen asetus ole tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi, kun huomioon otetaan suhteellisuusperiaate ja se seikka, että neuvostolla on asiassa komission harkintavaltaa suppeampi harkintavalta. Tältä osin ainoa oikein suhteutettu seuraamus siitä, että kantaja olisi rikkonut sitoumustaan komission väittämällä tavalla, on sulkeminen yhteisön lohimarkkinoiden ulkopuolelle, ja kantajalle asetettiin tämä seuraamus neljän kuukauden ajaksi (4.5.1999—3.9.1999), jolloin sille oli määrätty väliaikaisia polkumyynti- ja tasoitustulleja.

- 109 Lisäksi kantaja katsoo, että neuvosto on ylittänyt harkintavaltansa nyt tarkasteltavassa asiassa seuraavista syistä. Ensinnäkin kantaja väittää vientinsä kokonaismäärän olleen vuosina 1997 ja 1998 alhaisempi kuin vastaavasti 1 ja 2,5 prosenttia lohenvientisopimuksen piirissä tapahtuneen kokonaisviennin määrästä. Kantajan pysyvä sulkeminen yhteisön lohimarkkinoiden ulkopuolelle ei olisi siten ollut tarpeen markkinoiden suojelemiseksi. Toiseksi neuvosto ei kantajan mielestä ole ottanut huomioon sitä seikkaa, että kantaja oli ostanut lohestaan Ex-comilta tarkasteluajanjaksona vain tietyn osuuden, joka oli ollut 40—70 prosenttia kantajan viennistä, ja että kantaja oli lopettanut riidanalaisen kolmenvälisen liiketavan noudattamisen sitoumuksen muutoksen tultua voimaan 1.12.1998. Näissä olosuhteissa ja ottaen huomioon etenkin lohien merkityksetömät myyntimäärät yhteisön markkinoilla, yhteisön lohimarkkinat eivät ole kärsineet vahinkoa kantajan noudattamien liiketapojen vuoksi. Muussa tapauksessa yhteisön toimielimet soveltavat ”nollatoleranssia” tai itse asiassa noudat-

tavat ”armotonta politiikkaa”, jonka uhrina kantaja olisi. Neuvosto on jättänyt lisäksi huomiotta sitoumuksen sanamuodon epäselvyyden siltä osin kuin oli kyse kolmenvälisistä kauppasopimuksista, sillä tämä sanamuoto ei ollut yksiselitteinen eikä selvä, minkä vuoksi komissio päätti muuttaa sitä. Yhteisön toimiin ei näin ollen voi kohtuudella vaatia yksittäiseltä henkilöltä lain epäselvyydestä johtuvan riskin kantamista kokonaisuudessaan.

- 110 Neuvosto toteaa ensinnäkin, että polkumyyntiä koskevalla perusasetuksella ja tukia koskevalla perusasetuksella luotujen oikeudellisten säännösten mukaisesti päätöstä määrätä polkumyynti- ja tasoitustulleja pidetään yleisesti soveltuvana toimenpiteenä, kun tietyt edellytykset täyttyvät. Lopullisten tullien tosiasiallista määräämistä ei näin ollen voida riitauttaa suhteellisuusperiaatteeseen vedoten.
- 111 Toiseksi neuvosto väittää, ettei se ole ylittänyt harkintavaltansa nyt tarkasteltavassa asiassa.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 112 On muistutettava, että EY 5 artiklan kolmanteen kohtaan kirjatun suhteellisuusperiaatteen mukaan yhteisön säännösten lainmukaisuuden edellytyksenä on, että säännöksessä käyttöön otetuilla keinoilla voidaan toteuttaa kyseisellä säännöksellä lainmukaisesti tavoitellut tavoitteet ja että näillä keinoilla ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi, koska silloin kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä on valittava vähiten rajoittava (ks. em. asia NMB France ym. v. komissio, tuomion 69 kohta ja asia T-87/98, International Potash Company v. neuvosto, tuomio 29.9.2000, Kok. 2000, s. II-3179, 39 kohta).

- 113 Kuitenkin kun kyse on yhteisen kauppapolitiikan kaltaisesta alasta, jolla yhteisön lainsäätäjällä on laaja harkintavalta, joka perustuu siihen, että sille on perustamissopimuksessa annettu poliittisluonteisia tehtäviä, toteutettu toimenpide voidaan katsoa lainvastaiseksi ainoastaan, jos kyseinen toimenpide on ilmeisen soveltumaton niiden päämäärien saavuttamiseen, joita toimivaltaisen toimielimen on tavoiteltava (em. asia NMB France ym. v. komissio, tuomion 70 ja 71 kohta).
- 114 Yhteisön lainsäätäjällä tällä alalla oleva laaja harkintavalta vastaa sitä laajaa harkintavaltaa, joka vakiintuneessa oikeuskäytännössä myönnetään yhteisöjen toimielimille niiden ryhtyessä perusasetusten nojalla polkumyynnin vastaisiin konkreettisiin toimenpiteisiin (ks. esimerkiksi asia 191/82, FEDIOL v. komissio, tuomio 4.10.1983, Kok. 1983, s. 2913, Kok. Ep. VII, s. 271, 30 kohta; yhdistetyt asiat T-163/94 ja T-165/94, NTN Corporation et Koyo Seiko v. neuvosto, tuomio 2.5.1995, Kok. 1995, s. II-1381, 70 ja 113 kohta ja em. asia NMB France ym. v. komissio, tuomion 72 kohta).
- 115 Tästä seuraa, että sen valvonnan, jota yhteisöjen tuomioistuin harjoittaa polkumyynnin vastaisten suojatoimenpiteiden alalla, on rajoitettava koskemaan sitä, ovatko yhteisön lainsäätäjän antamat säännökset ilmeisen soveltumattomia tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi (em. asia Tribunal NMB France ym. v. komissio, tuomion 73 kohta).
- 116 Esillä olevassa asiassa kantaja väittää lähinnä, että lopullisten polkumyynti- ja tasoitustullien käyttöönotto riidanalaisella asetuksella on jo sellaisenaan selvästi soveltumaton ja suhteellisuusperiaatteen vastainen toimenpide. Kantaja arvioi, että ottaen huomioon sen viennin määrän vähäisyyden suhteessa lohenvientisopimuksen puitteissa tapahtuneen viennin kokonaismäärän vuosina 1997 ja 1998 ja koska laittomaksi väitetystä liiketavasta luovuttiin sitoumuksen muuttamisen jälkeen marraskuussa 1998, ainoa oikein suhteutettu seuraamus nyt tarkastelta-

vassa asiassa oli ollut väliaikaisten polkumyynti- ja tasoitustullien määrääminen kantajalle neljän kuukauden pituiseksi ajanjaksoksi, joka oli alkanut 4.5.1999 (asetuksen N:o 929/1999 julkaisupäivämäärä) ja päättynyt 3.9.1999 (riidanalaisen asetuksen julkaisupäivämäärä).

117 Näitä väitteitä ja niiden perusteluja ei voida hyväksyä.

118 Ensinnäkin polkumyyntiä koskevan perusasetuksen 8 artiklan 7 ja 9 kohdasta ja tukia koskevan perusasetuksen 13 artiklan 7 ja 9 kohdasta johtuu, että sitoumuksen rikkominen tai sitoumuksen noudattamista ja valvontaa koskevan yhteistyövelvollisuuden laiminlyönti riittää antamaan komissiolle oikeuden peruuttaa sitoumusta koskeva hyväksyntänsä ja ottamaan sen sijaan käyttöön lopullinen polkumyynti- ja tasoitustulli sitoumukseen johtaneen tutkimuksen yhteydessä vahvistettujen seikkojen perusteella, sillä edellytyksellä, että kyseinen tutkimus on päätetty polkumyyntiä ja vahinkoa koskevaan lopulliseen määrittelyyn ja että kyseisellä viejällä on ollut mahdollisuus esittää huomautuksiaan. Kuten edellä 86 kohdassa on todettu, kantaja ei kiistä sitä, että nämä edellytykset täyttyvät nyt tarkasteltavassa asiassa. Riidanalaisen asetuksen antamista ei näin ollen voida sellaisenaan pitää asiaankuulumattomana ja selvästi tavoitteisiin soveltumattomana.

119 Toiseksi polkumyyntiä ja tukia koskevissa perusasetuksissa käyttöönotetun järjestelmän mukaan (ks. vastaavasti asetuksen N:o 384/96 10 artiklan 2 kohta ja asetuksen N:o 2026/97 16 artiklan 2 kohta) komission määräämät väliaikaiset tullit peritään lopullisesti neuvoston tekemän päätöksen perusteella.

- 120 Jos sitoumusta on rikottu, neuvosto voi sitä paitsi vain poikkeuksellisesti jättää perimättä lopullisia tulleja, jos se esimerkiksi katsoo sille kuuluvan harkintavallan mukaisesti, että yhteisön etu ei edellytä tällaista toimenpidettä asetuksen N:o 384/96 9 artiklan 4 kohdan ja 21 artiklan sekä asetuksen N:o 2026/97 15 artiklan 1 kohdan ja 31 artiklan mukaisesti. Nyt tarkasteltavassa asiassa neuvosto ei ole ylittänyt harkintavaltaansa määritessään kantajalle lopullisia tulleja, koska tätä koskevat edellytykset ovat täyttyneet.
- 121 Kolmanneksi vaikka suhteellisuusperiaatetta sovelletaan sen arvioimiseen, onko polkumyyni- ja tasoitustullien määrä asianmukainen ottaen huomioon yhteisön tuotannonalan kärsimä vahinko (asia C-136/91, Findling Wälzlager, tuomio 1.4.1993, Kok. 1993, s. I-1793, 13 kohta), sitä ei sovelleta kuitenkaan näiden tullien määräämistä koskevaan kysymykseen.
- 122 Näin ollen ei voida riitauttaa sellaisenaan suhteellisuusperiaatteen valossa sen seikan laillisuutta, että kantajalle on riidanalaisella asetuksella määrätty lopullisia polkumyyni- ja tasoitustulleja.
- 123 Tätä toteamusta ei voida kumota esitetyllä väitteellä, jonka mukaan kantajan viennin määrä vuosina 1997 ja 1998 oli ”merkityksetön” suhteessa samana ajanjaksona lohenvientisopimuksen mukaisesti yhteisöön viedyn lohien kokonaismäärään. Yhteisöjen tuomioistuinten oikeuskäytännön mukaan polkumyyntihinnoilla toteutetun tuonnin yhteisön tuotannolle aiheuttama vahinko arvioidaan kokonaisvaltaisesti, eikä tällöin ole tarpeen eikä mahdollistakaan yksilöidä sellaista osaa tästä vahingosta, joka voidaan lukea kunkin vastuussa olevan yhtiön syyksi (asia 255/84, Nachi Fujikoschi v. neuvosto, tuomio 7.5.1987, Kok. 1987, s. 1861, 46 kohta ja asia T-171/97, Swedish Match Philippines v. neuvosto, tuomio 20.10.1999, Kok. 1999, s. II-3241, 65 ja 66 kohta).

- 124 Toisin kuin kantaja väittää, riidanalaisen asetuksen asianmukaisuutta tai kohtuullisuutta ei voida kyseenalaistaa sillä seikalla, että kantaja oli lopettanut laittomana pidetyn liiketavan noudattamisen heti kun sitoumuksen D.8 artiklan kolmatta luetelmakohtaa oli muutettu. Ensinnäkin kantaja oli jo kyseisenä ajankohtana toiminut sitoumuksensa vastaisesti pidempään kuin viiden perättäisen vuosineljänneksen ajan (ks. asetuksen N:o 1826/1999 johdanto-osan 28 perustelukappale ja edellä 102 kohta). Toiseksi kantaja on rikkomalla sitoumustaan aiheuttanut sen, että luottamussuhde, johon komission sitoumuksille antamat hyväksynnät perustuvat, on katkennut, ja näin aiheuttanut sen, että lopullisten tullien määrääminen oli perusteltua.
- 125 On lisäksi hylättävä asian ratkaisemisen kannalta merkityksettömänä kantajan väite, jonka mukaan kantajalta evätään riidanalaisella asetuksella merkittävä osa sen taloudellisesta toiminnasta ja sille asetetaan näin ollen ”seuraamus”, joka on suhteeton edellä mainitun asiassa Buitoni annetun tuomion valossa. Kuten neuvosto perustellusti toteaa, polkumyyntiä koskevassa perusasetuksessa ei aseteta muita velvollisuuksia kuin polkumyynnin välttäminen eikä muita ”seuraamuksia” kuin polkumyyntitullien määrääminen. Toisin kuin edellä mainitussa asiassa Buitoni, nyt tarkasteltavaa asiaa ei ole aiheellista arvioida muiden velvollisuuksien ja seuraamusten osalta suhteellisuusperiaatteen noudattamisen valvomiseen liittyen.
- 126 On myös pidettävä asian ratkaisemisen kannalta merkityksettömänä väitettä, joka perustuu edellä mainitussa asiassa Man (Sugar) annettuun tuomioon (20 kohta) ja jonka mukaan silloin kun yhteisön säännöstössä erotetaan toisistaan pääasiallinen — — ja toissijainen velvollisuus, — — siinä ei voida suhteellisuusperiaatetta loukkaamatta asettaa yhtä ankaraa seuraamusta toissijaisen velvollisuuden laiminlyönnistä kuin pääasiallisen velvollisuuden laiminlyönnistä. Kantajan sitoumuksesta ei ensinnäkään käy ilmi tämänkaltaista erottelua. Toiseksi, vaikka näin olisi, kantaja ei ole nyt tarkasteltavassa asiassa noudattanut ”pääasiallista” velvollisuuttaan eli huolehtinut siitä, että todellinen vientihinta ei ole alhaisempi kuin vähimmäishinta. Kuten edellä on jo todettu, toimijan antaman sitoumuksen kaikenlainen rikkominen, mukaan lukien sen velvollisuuden laiminlyöminen, joka koskee yhteistyön tekemistä komission kanssa sitoumuksen valvontaan liittyen, riittää antamaan komissiolle mahdollisuuden peruuttaa hyväksyntänsä ja määrätä polkumyyntitulli.

- 127 Toinen kanneperuste on näin ollen hylättävä.
- 128 Kaiken edellä esitetyn perusteella riidanalaisen asetuksen kumoamisvaatimukset on hylättävä perusteettomina.

Vahingonkorvausvaatimus

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 129 Kantaja väittää, että se on kärsinyt vahinkoa riidanalaisen asetuksen vuoksi, ja vaatii tämän vahingon korvaamista. Kantajalle aiheutunut pääasiallinen vahinko koostuu kaupallisten mahdollisuuksien menetyksestä ja välillisestä vahingosta, jota kantaja on kärsinyt siitä syystä, että siltä on evätty mahdollisuus viedä lohta yhteisöön lohenvientisopimuksen mukaisesti.
- 130 Tällaisen tappion laajuutta on vaikea arvioida menetyksen laadusta johtuen, mutta tässä yhteydessä voitaisiin kantajan mukaan nojautua arvioihin, jotka perustuvat nykyisiin kokemuksiin alalla. Kantaja ilmoittaa olevansa valmis ehdottamaan tiettyä vahingon ja korot käsittävää summaa ja perustelemaan summan myöhemmin vastaajan vaatimuksesta. Kantaja on myös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion julistamisen jälkeen joka tapauksessa valmis neuvottelemaan vastaajan kanssa asiasta kantajan kärsimän taloudellisen tappion laajuuden määrittämiseksi.

- 131 Kantaja vetoaa lopuksi keskimääräisiin neljännesvuosittaisiin nettotuloihinsa (900 000 NOK) 1.7.1997—4.5.1999 eli ajanjaksona, jona se oli harjoittanut myyntitoimintaa lohenvientisopimuksen mukaisesti, ja katsoo, että sille suoritettavan vahingonkorvauksen pitäisi olla korkoineen yhteensä 1 200 000 NOK. Kyseinen summa vastaa kantajan mukaan sen tuloja ajanjaksona 4.5.1999—3.9.1999, jona kantajaan kohdistettiin väliaikaisia polkumyyntituloja.
- 132 Neuvosto katsoo, ettei vahingonkorvausvaatimuksia voida ottaa tutkittavaksi, koska kannekirjelmä ei ole EY:n tuomioistuimen perussäännön 19 artiklan ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdan määräysten mukainen.
- 133 Toissijaisesti neuvosto toteaa, etteivät vahingonkorvausvaatimuksetkaan ole perusteltuja.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 134 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vahingon korvaamista koskevat vaatimukset on hylättävä siltä osin kuin ne liittyvät läheisesti kumoamista koskeviin vaatimuksiin, jotka on hylätty (yhdistetyt asiat T-185/96, T-189/96 ja T-190/96, Riviera auto service ym. v. komissio, tuomio 21.1.1999, Kok. 1999, s. II-93, 90 kohta; yhdistetyt asiat T-189/95, T-39/96 ja T-123/96, SGA v. komissio, tuomio 13.12.1999, Kok. 1999, s. II-3587, 72 kohta ja yhdistetyt asiat T-9/96 ja

T-211/96, *Européenne automobile v. komissio*, tuomio 13.12.1999, Kok. 1999, s. II-3639, 61 kohta).

- 135 Nyt tarkasteltavassa asiassa vahingonkorvausvaatimukset liittyvät läheisesti kumoamiskanteeseen. Vahingonkorvausvaatimukset on näin ollen hylättävä, koska kumoamista koskevien vaatimusten tueksi esitettyjen kanneperusteiden tarkastelussa ei ole ilmennyt, että neuvosto olisi toiminut laittomalla tavalla ja koska se ei ole näin ollen tehnyt sellaista virhettä, joka saattaisi sen vahingonkorvausvastuuseen.
- 136 Näin ollen vahingonkorvausvaatimus on hylättävä, ilman että olisi tarpeen tutkia sitä, ovatko kantajan esittämät selvitykset vahingon laadusta ja laajuudesta ja syy-yhteydestä neuvoston menettelytavan ja tämän vahingon välillä EY:n tuomioistuimen perussäännön 19 artiklassa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 44 artiklan 1 kohdan c alakohdassa asetettujen edellytysten valossa riittäviä (ks. mm. em. yhdistetyt asiat *SGA v. komissio*, tuomion 73 kohta ja em. yhdistetyt asiat *Européenne automobile v. komissio*, tuomion 62 kohta).

Oikeudenkäyntikulut

- 137 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian ja neuvosto on vaatinut oikeudenkäyntikulujensa korvaamista, kantaja on veloitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan neuvoston oikeudenkäyntikulut. Väliintulijana oleva komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN
(laajennettu neljäs jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) **Kanne hylätään.**
- 2) **Kantaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja se veloitetaan korvaamaan neuvoston oikeudenkäyntikulut.**
- 3) **Komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Vilaras

Tiili

Pirrung

Mengozzi

Meij

Julistettiin Luxemburgissa 4 päivänä heinäkuuta 2002.

H. Jung

M. Vilaras

kirjaaja

neljännen jaoston puheenjohtaja